

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke 2006-2008

Päihdetyö-ryhmä/PÄDE/Kuntapalvelut
STAKES

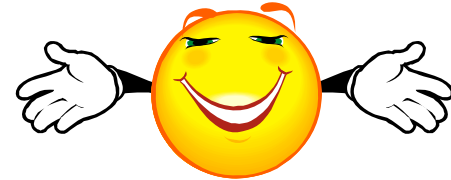
Marjaliisa Havio
erikoissuunnittelija
TtM

etunimi.sukunimi@stakes.fi

040 512 4466

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Esitykseni sisältö

Ensin

tarkastelen hankkeen tämänhetkistä taustatilannetta, hankkeen taustoja ja ajankohtaisia perusteluja.

Sitten

esittelen päihdetyön koulutuksen minimisisällöt, jotka julkaistiin mietinnössä maaliskuussa 2007.

Viimeistä tietoa alkoholinkäytön haitoista

professori Jürgen Rehm

Alkoholiohjelman päättöseminaarissa Dipolissa 16.11.2007

Alkoholinkäyttö *lisää selvästi useiden syöpien riskiä*. Alkoholinkäytön määrän kasvaessa huulten, suunielun, kurkunpään, ruokatorven, maksa-, paksu- ja peräsuolen sekä naisten rintasyövän riski kasvaa.

Viimeistä tietoa alkoholinkäytön haitoista

Maailmanmitassa alkoholin kansanterveydelle aiheuttama haitta on samaa luokkaa kuin tupakan.

Alkoholin aiheuttama haittakuorma on lisäksi kasvamassa.

Alkoholinkäytön haitoista

Syitä on kaksi:

”Yhtäältä kyse on siitä, että alkoholin kulutus kasvaa tällä hetkellä nopeimmin maailman väkirikkaimmissa maissa.

Toisaalta alkoholinkäyttöön liittyvät krooniset sairaudet yleistyvät, ja humalajuomisen yleistyessä myös tapaturmat.”

Alkoholin aiheuttamat terveyshaitat ovat monin verroin terveyshyötyjä suuremmat.

Alkoholinkäytön haitoista

Alkoholi on EU-maissa merkittävä ennenaikaisen kuoleman ja sairastavuuden riskitekijä.

- Keski- ja Itä-Euroopan maissa alkoholi aiheuttaa 15 prosenttia ennenaikaisista kuolemista,
- vanhoissa EU-maissa runsaat 12 prosenttia.

Hallitusohjelma

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman alkoholipolitiikasta:

"Jatketaan kansallisen alkoholiohjelman toteuttamista.

Tehostetaan ehkäisevää päihdetyötä vakiinnuttamalla varhainen puuttuminen perusterveydenhuollon ja työterveyshuollon pysyväksi toimintamalliksi."

Hallitusohjelma

"Vähennetään määrätietoisella päihdepolitiikalla lasten vanhempien alkoholinkäyttöä ja siitä lapsille aiheutuvia haittoja.

Lasten oikeuksien turvaamiseksi varmistetaan raskaana olevien päihdeongelmaisten naisten hoito.

Turvataan päihdeongelmaisten vanhempien lapsille riittävät tukipalvelut."

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma

Päihdetyön koulutuksen kehittämistä koskevia tavoitteita:

- **terveyden edistämisen rakenteiden ja kehittäminen,**
- **lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen,**
- **työikäisten työ- ja toimintakykyyn sekä työhyvinvoinnin edistäminen,**
- **ikäntyvien terveyden ja toimintakyvyn edistäminen,**
- **terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn vastuiden jako ja resurssointi.**

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008-2011

Tavoitteet

Kehittämisohjelma painottuu pitkän tähtäyksen tavoitteisiin, joiden tavoitteena on, että

1. Syrjäytyminen vähenee
2. Terveys ja hyvinvointi lisääntyvät, terveyserot kaventuvat
3. Palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranevat ja alueelliset erot vähentyvät.

TAVOITTEET

Syrjäytyminen vähenee
Terveys ja hyvinvointi lisääntyvät, terveys erot kaventuvat
Palveluiden laatu, vaikuttavuus ja saatavuus paranee. Alueelliset erot vähentyvät selkeästi

KEINOKLUSTERIT

Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen
Henkilöstön osaaminen, työhyvinvointi ja riittävyys
Palvelurakenne ja palveluntuotanto

TOIMENPITEET

Lainsäädäntö
Suositukset, ohjeet, oppaat
Alueelliset toimenpide suunnitelmat
Asiantuntijatuki, hyvät käytännöt
HÖ:n mukaiset valtionosuuden lisäykset
Valtionavustus
Tulossojpmukset
Viestintä ja sidosryhmätyö
Valvonta

Hankkeen taustaa

Alkoholiohjelmassa (2004-2007) ja valtioneuvoston periaatepäätöksessä huumausainepoliittisesta ohjelmasta 2004 mainittiin päihdetyön koulutuksen tilan selvittämistarve.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten koulutuksen kehittäminen on osa Terveys 2015 – kansanterveysohjelmaa (WHO Terveyttä kaikille-ohjelma).

Hankkeen ajankohtaisia perusteita

Valtioneuvoston periaatepäätöksen
huumausainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille
2008-2011 toimenpiteet liittyvät

- **ehkäisevään työhön ja**
- **varhaiseen puuttumiseen,**
- **huumausainerikollisuuden torjuntaan,**
- **huumausaineriippuvuuden hoitoon ja**
- **huumeongelman haittojen vähentämiseen**

sekä

- **päihdeongelmien hoidon tehostamiseen rikos-
seuraamusten yhteydessä.**

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Hankkeen ajankohtaisia perusteita

Valtioneuvoston periaatepäätös
alkoholiohjelmasta 2008-2011

*jatkaa alkoholiohjelman toimintaa, mutta
käytännön toimista ei ole vielä päätöksiä.*

Hankkeen perusteita

- EU:n huumausaineita koskevat toimenpideohjelman vuosille 2009–12 tehtäviksi on määritelty
  - terveyden suojelu,
  - hyvinvoinnin sekä taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistäminen,
  - turvallisuuden parantaminen ja rikollisuuden torjunta.

Hankkeen perusteita

EU:n ohjelmassa on keskeistä kysynnän ja tarjonnan rajoittaminen

- **ehkäisemällä** huumausaineiden käyttöä varhaisella puuttumisella sekä
- riskikäyttäytymisen **tunnistamisella**.

Tavoitteena on parantaa ehkäisevää työtä ja eri kohderyhmille soveltuvien hoitojen sekä haittoja vähentävien palvelujen saatavuutta.

Hankkeen perusteita

Päihdepalveluiden kehittämisen lisämäärärahan vuosille 2007–2009

tavoitteena on

- **päihdepalvelujärjestelmän seudullinen kehittyminen** osana kunta- ja palvelurakennemuutosta,
- **yhteistyörakenteiden kehittyminen** päihdepalveluiden, mielenterveyspalveluiden ja lastensuojelun välillä sekä
- palveluiden tarpeen ja saatavuuden välisen **epäsuhdan korjaaminen.**

Ehkäisyn tasot – vanha ja uusi määritelmä

Vanha

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ		
primaari	sekundaari	tertiaari

Uusi

PÄIHDETYÖ	
EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	KORJAAVA PÄIHDETYÖ
yleinen ehkäisy	riskiehkäisy

Päihdetyö = ehkäisevä + korjaava

Ehkäisevä päihdetyö = yleinen ehkäisy + riskiehkäisy

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke alkoi OPM:n ja STM:N yhteisen työryhmän nimittämisellä vuonna 2005.

Hankkeen taustalla voi sanoa olevan eri tahojen vuosikausien ponnistelut päihdetyön opetuksen kehittämiseksi maassamme.

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke

Työryhmän mietintö julkaistiin helmikuussa 2007 (OPM Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:17, www.minedu.fi/OPM/julkaisut/ ja neuvoaantavat.stakes.fi/paihdeetyo/).

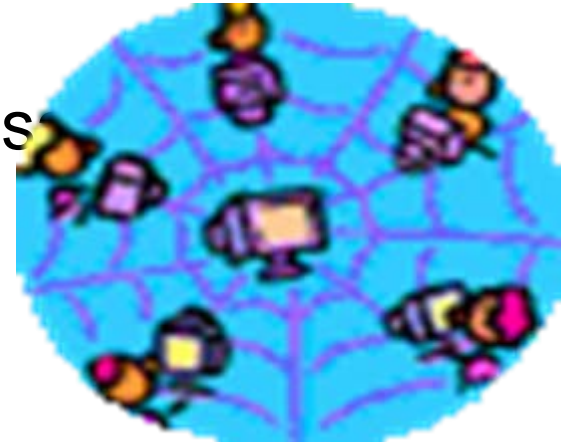
Hanke 2007-2008:

mietinnön suositusten, erityisesti päihdetyön koulutuksen minimisisältöjen, tunnetuiksi tekemistä ja eri tahojen aktivointia niiden toteutumiseksi.

Suositukset koskevat myös päihdetyön koulutuksen edellytysten takaamista ja koulutuksen kokonaisjärjestelmän laadun parantamista.

Hankkeen toiminta

- ❖ Tiedottamista, markkinointia
- ❖ Selvitystä suositusten toteutumisesta eri koulutuksissa.
- ❖ Osallistumista kehittämisprosessien ohjaamiseen
- ❖ Yhteistoimintaa verkostoissa
- ❖ Eri tahojen aktivoimista

Minimisisältö

Ammatillinen asenne päihdetyössä /1

Opiskelija ymmärtää, että

- ❖ päihteidenkäytön ilmiö on
  - ❖ monitahoinen ja laaja-alainen ja
  - ❖ tarkasteltavissa monen tieteenalan näkökulmasta

- ❖ päihteillä on suuri merkitys
  - ❖ psyykkisen- ja fyysisen terveyden sekä
  - ❖ hyvinvoinnin ja turvallisuuden kannalta ja
  - ❖ päihteiden käyttöön liittyvät haitat heikentävät kansanterveyttä.

Minimi - Ammatillinen asenne päihdetyössä / 2

Opiskelija ymmärtää että

- ❖ laadukas ehkäisevä työ kannattaa,
- ❖ päihteiden käytön haittoja tulee lievittää ja
- ❖ päihderiippuvuudesta toipuminen on mahdollista

Minimi - Ammatillinen asenne päihdetyössä / 3

Opiskelija ymmärtää

- ❖ päihteidenkäytön ilmiöitä omassa kulttuurissa ja elinympäristössä ja erilaisia päihteidenkäyttökulttuureja ja suhtautumista päihteidenkäyttöön
- ❖ päihteiden haitallista käyttöä ehkäisevät ja ylläpitävät tekijät omassa toimintaympäristössä ja omassa kulttuurissa.

Minimi - Ammatillinen asenne päihdetyössä / 4

Opiskelija ymmärtää, että

- ❖ ihmisarvo- ja eettiset kysymykset ovat erityisen haasteellisia päihdetyössä,
- ❖ päihteidenkäytön puheeksiotto kuuluu ammatilliseen perusosaamiseen,
- ❖ oman päihdetyön osaamisen jatkuva päivittäminen on tärkeää.

Minimi - Ammatillinen asenne päihdetyössä / 5

Opiskelija ymmärtää, että

- ❖ ammattihenkilön omat päihdeasenteet ovat ratkaisevassa asemassa päihteidenkäytön ammatillisessa käsittelyssä :

- ❖ omien asenteiden pohtiminen:

Ketkä ovat päihteidenkäyttäjiä?

Mikä on oma suhteeni päihteiden käyttöön?

Millainen esimerkki olen?

Minimi - Tietäminen päihdetyössä / 1

Opiskelija tietää

- ❖ perustiedot päihteistä ja päihteiden käytöstä
- ❖ oman alansa lainsäädännön päihdetyön näkökulmasta
- ❖ ehkäisevän päihdetyön, päihdehaittojen ehkäisyyn, vähentämisen ja hoidon merkityksen
- ❖ ehkäisevän ja korjaavan päihdetyön järjestelmän kokonaisuuden

Minimi - Tietäminen päihdetyössä / 2

Opiskelija tietää

- ❖ perustiedot
  - yleisimmät päihteet
  - käyttötavat ja -tasot
  - asiakaslähtöisyyden piirteet päihdetyössä
- ❖ riskit, haitat ja haittojen vähentämisen keinot (suojaavat ja riskitekijät, muutoksen vaihemalli)
- ❖ alkoholinkäytön olevan maassamme kansanterveyden uhka numero 1.
- ❖ päihderiippuvuuden moniulotteisuuden ja toipumisen piirteet.

Minimi - Tietäminen päihdetyössä / 3

Opiskelija tietää

- ❖ asiakkaan tai potilaan tilanteen arvioinnin merkityksen (riskitilanne, akuutti avun tarve vai pitkäkestoinen ongelma)
- ❖ iän, sukupuolen ja perhetilanteen huomioonottamisen merkityksen päihdetyössä
- ❖ perustiedot päihdetyön moniammatillisesta palveluverkostosta
- ❖ perustiedot päihdetyön hoitomuodoista ja kuntoutuksesta

Minimi - Tietäminen päihdetyössä / 4

Opiskelija tietää

- ❖ toisiaan tukevien toimenpiteiden merkityksen päihdetyössä ja päihdepolitiikassa
- ❖ oman koulutusammatin suhteen koko päihdetyön järjestelmään
- ❖ oman työroolinsa ehkäisevässä ja/tai korjaavassa päihdetyössä, yhteistyö- ja palveluverkoston hyödyntäen

Minimi - Tietäminen päihdetyössä / 5

Opiskelija tietää

- ❖ vertaistuen ja työnohjauksen merkityksen päihdetyössä.
- ❖ oman oikeutensa ammatilliseen tukeen päihdetyössä
- ❖ työelämän päihdestrategioiden peruspiirteet.

Minimi - Taidot päihdetyössä / 1

Opiskelija osaa

- ❖ ottaa puheeksi päihteet ja
- ❖ antaa asiallista ja ajantasaista tietoa niiden käytöstä
- ❖ tunnistaa ja kohdata päihteiden riski- tai ongelmakäyttäjän ja hänen läheisensä oman ammattiroolinsa puitteissa
  - § tilanteen määrittely
  - § päihteidenkäytön puheeksiottaminen
  - § päihteiden käytön riskien arviointi yhdessä asiakkaan tai potilaan kanssa
  - § tarvittaviin palveluihin ohjaaminen
  - § konfliktitilanteiden hallinta

MINIMI Taidot päihdetyössä / 2

Opiskelija osaa

- ❖ käyttää varhaisen puuttumisen menetelmiä oman ammattiroolinsa puitteissa
- ❖ arvioida asiakkaan tai potilaan päihteidenkäytön riskejä ja haittoja yhteistyössä hänen kanssaan.
- ❖ ohjata asiakkaan tai potilaan tarvittaessa eteenpäin päihdetyön palvelujärjestelmässä
- ❖ päihteiden ongelmakäyttöön puuttumisen omassa opiskelu- tai työyhteisössä.

Minimi - Taidot päihdetyössä / 3

Opiskelija osaa

- ❖ tunnistaa, etsiä ja hyödyntää moniammatillisia yhteistyöverkostoja omassa toiminnassaan
- ❖ ehkäisevää ja korjaavaa päihdetyötä koskevat laatukriteerit ja niiden soveltamisen omaan työhön
- ❖ näyttöön perustuvien päihdetyön hoitosuosituksen soveltamisen omaan työhön
- ❖ etsiä ja löytää ajantasaista päihdetyön tietoa.

Päihdetyön koulutuksen kehittymisen edellytyksiä – suositukset / 1

- ❖ koulutusjärjestelmän motivoituminen päihdetyön koulutuksen kehittämistä
- ❖ II aste, amk, yliopisto
- ❖ päihdetyön opetuksen vastuutahon nimeäminen kussakin koulutusorganisaatiossa
- ❖ opettajien asiantuntijuuden kehittäminen ja tukeminen > resurssit

Päihdetyön koulutuksen kehittymisen edellytyksiä – suositukset / 2

- ❖ monitoimijainen ja moniammatillinen koulutuksen toteuttaminen
- ❖ koulutusyhteistyö työelämän ja kolmannen sektorin kanssa
- ❖ opetusmenetelmien soveltuvuus ja kehittäminen
- ❖ päihdetyön opettajien keskinäinen yhteistoiminta

Päihdetyön koulutuksen kehittymisen edellytyksiä – suositukset / 3

- ❖ Oppilaitosten omien päihdetoimintaohjelmien laatiminen ja toteuttaminen.
- ❖ Työelämän päihdetyöaiheisen täydennyskoulutuksen takaaminen.
- ❖ Järjestöjen päihdeaiheisen koulutuksen laatukriteerien määritteleminen.

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke 2006-2008

Hankkeen ohjausryhmä:

Ritva Engblom, lehtori, aikuisopisto Omnia

Susanna Hyväri, yliopettaja, DIAK

Elina Kotovirta, projektisuunnittelija, STM, pj.

Irmeli Leino, lehtori, Turun amk

Hanna Nurmiranta, lehtori, ammattiopisto Omnia

Immo Parviainen, ylitarkastaja, OPM

Mikko Salapuro, päihdelääketieteen professori, HUS

Sisko Salo-Chydenius, koulutuskoordinaattori, A-
klinikkasäätiö

Jukka Salomaa, ylikomisario, Poliisikoulu

Marjaliisa Havio, erikoissuunnittelija, Stakes, sihteeri

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke 2006-2008

Hanke tukee päihdetyön opetuksen verkostoa mm. koulutuspäivien järjestämisessä:

- **Joensuu 2008 (17.-18.1.2008)**

www.jamk.fi

(Lahti 2007/ Helsinki 2009, Kuopio 2010...)

Hanke kokoaa ensi vuonna työkokouksiin yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja II-asteen koulutuksen tahoja päihdetyön opetuksen kehittämisen merkeissä.

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke 2006-2008

Hanke edistää tiedon kertymistä päihdetyön koulutuksen hyvistä käytänteistä:

- Opettajien, oppilaitosten ja korkeakoulujen omat ratkaisut

Hanke toimii monitahoisessa verkostossa hankkeen edistämiseksi:

- opetus; yliopistot, amk:t, II aste;
- valtionhallinnon taso
- järjestöt; päihdetyön ala; eri ammattijärjestöt
- ammatilliset verkostot
- Lääninhallitukset
- Kuntaliitto

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Hanke tarvitsee myös sinua!

Sinäkin voit vaikuttaa päihdetyön koulutuksen kehittämishankkeen vaikuttavuuteen:

ohjatessasi opiskelijoita

opettaessasi

keskustellessasi oppilaitosten edustajien kanssa

ehdottaessasi täydennyskoulutusta

keskustellessasi päättäjien kanssa

OIKEASTAAN:

ottamalla asian puheeksi

verkostoissasi ! :-)

Päihdetyön koulutuksen kehittämishanke neuvoa-antavissa

Marraskuun lopussa avataan
päihdetyön koulutuksen
kehittämishankkeen
verkkosivusto!

Tervetuloa neuvoa-antaviin!

neuvoa-antavat.stakes.fi

Päihdetyön koulutuksen kehittämisen hanke

Haluamme osaltamme edistää päihdetyön tulemistä itsestään selväksi osaksi peruspalvelujen ammatillista toimintaa

OTA YHTEYTTÄ!

Marjaliisa Havio, erikoissuunnittelija

Email : etunimi.sukunimi [@stakes.fi](mailto:etunimi.sukunimi@stakes.fi)

GSM: 040 512 4466

PUH: (09) 3967 2610